

ของดีท้องถิ่นด้านหัตถกรรม

การสานแข่งใส่ผลไม้

แหล่งที่พบ

- 1.บ้านกุดจิก ต.ม่วงลาย อ.เมืองสกลนคร
- 2.บ้านเหล่าละโมง ต.ดงชน อ.เมืองสกลนคร
- 3.บ้านกุดเข้ ต.ดงชน อ.เมืองสกลนคร

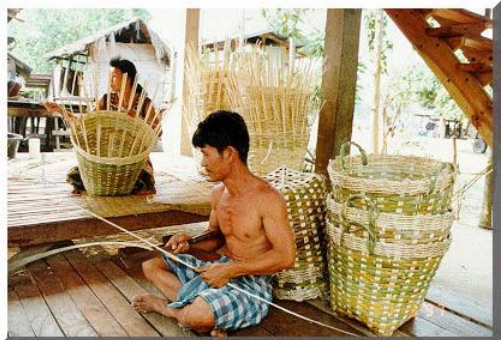
วัสดุที่ใช้

ไม้ไผ่นำมาจักเป็นตอกเพื่อใช้สานเป็นแข่ง

วิธีการทำ

ขั้นแรก

เป็นการเลือกไม้ก่อน ไม้ที่จะใช้ไม้ไผ่บ้าน เพราะมีขนาดใหญ่จักเป็นตอกได้ง่าย อายุไม้ไม่ควรต่ำกว่าหนึ่งปี ยิ่งแก่เท่าใดยิ่งดี เพราะไม้ที่อ่อนจะทำให้แข่งไม่แข็งแรงทนทานต่อการใช้งาน โดยจะ ตัดเอาส่วนต้น การจักเป็นตอกจะลำบาก

ถ้า เอาส่วนปลายเส้นต้องไม่สม่ำเสมอและไม้มักจะ ปลายด้วน เพราะจักแล้วเส้นตอกมักจะขาดและ ไม้มี

แมลงเจาะเพราะไม้ที่มีแมลงเจาะแล้ว เมื่อจักเป็นดอกจะได้เส้นดกน้อย
ขั้นที่สอง

นำไม้มาตัดเป็นท่อน ๆ ประมาณ 2-3 วาแล้วผ่าซีกออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ เรียกว่า "จักดอก" โดยการผ่า
จากลำต้นไป ทางปลายไม้ให้ได้ขนาดความกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร หนาประมาณ 1 มิลลิเมตร ใช้เป็น
ส่วนที่ใช้สานเรียก ว่า "ดอกสาน" และแยกทำเป็นชิ้นเล็ก ๆ หนาประมาณ 1 มิลลิเมตรกว้าง 2 มิลลิเมตร เพื่อ
ใช้สาน ตรงขอบปากแข่งเพิ่มความแข็งแรงอีก 5- 11เส้นเรียก ดอกไฟ ตัดไม้ให้ได้ตามความ ยาวอีก 3-4 สอก
แล้วผ่าจักเป็นดอก หนา 1.5 กว้าง 1 เซนติเมตร ใช้เป็น โครงสร้าง ของแข่งเรียกว่า ดอกทางซัง

ขั้นที่สาม

เริ่มสานโดยใช้ดอกทางซัง สานลายขัดจน ได้
ขนาดเท่ากับแข่งแม่แบบ แล้วนำไปวาง ไว้ที่ก้นแข่ง
แม่แบบ แล้วตัดดอกให้เอียง ไปตามแข่งแม่แบบแล้วใช้
ดอกสานโดยสาน ขัดไปเรื่อย ๆ จนเหลือขอบแข่ง
ประมาณ 2 นิ้ว เปลี่ยนมาใช้ดอกไฟ สานแทนจนถึง
ขอบ แข่งแล้วหักพับดอกซังสอดสานย้อนกลับมา ทาง
ก้นแข่งแล้วใช้ดอกสอดทำเป็นหูหิ้ว ทั้งสองข้างจะได้

แข่ง 1 ใบเทคนิคการทำ แข่ง จะต้องเลือกไม้ที่ไม่อ่อนจนเกินไป อาจ ใช้ส่วนผิวของไม้ เรียกว่า ผิวไม้สานทั้ง
หมดเพื่อความแข็งแรง หรือสานเป็นบางส่วนสลับ กันเพื่อลดน้ำหนักให้สวยงามน่าใช้ก็ได้
การตลาด

ตามปกติแล้วไม่ค่อยมีปัญหาเนื่องจากความต้องการ ใช้แข่งยังมีมากส่วนมากจะมีพ่อค้า จาก
ต่างจังหวัดมารับซื้อถึงในหมู่บ้านแล้ว นำออกขายในเมืองบ้าง บางครั้งก็มีหน่วยงานของรัฐจัดหาตลาดให้
และเคยถ่ายโทร ทศน์ออกรายการสารคดีเพื่อเป็นการโฆษณาว่า หมู่บ้านแห่งนี้มีการผลิตแข่งขายง่ายต่อ การ
มารับซื้อของผู้ต้องการใช้แข่ง มีการ รวมกลุ่มกันทำเพื่อให้เป็น
ที่รู้จักตลาด สมมุติถ้าราคาแข่งต่ำก็ลดการผลิตลงโดย การทำ
อาชีพหลักถ้าราคาดีก็ลดอาชีพหลัก ลงเพื่อการทำแข่งให้มาก
หรือกักตุนไว้ ขายในเวลาที่ดีราคาดี เนื่องจากแข่งสามารถเก็บ
ได้นานไม่มีการเน่าเสีย

ปัจจุบันราคาแข่งใส่ผลไม้ขายส่งใบละ 13 -14 บาท แต่ถ้าเป็น
แข่งชนิดทำด้วยดอก ยังไม้ไฟ (ผิวไฟ) จะมีราคาสูง ใบละ 17

บาท ทั้งนี้เพราะใช้ทนกว่าชนิด ไม้ไฟธรรมดา วันหนึ่ง ๆ จะสานช่วงกลางวัน ได้ประมาณ 10 ใบ
(ทั้งนี้ต้องมีผู้เหลา ดอกไว้แล้ว) ราคาต้นทุนที่สำคัญ ไม้ไฟ ซึ่งต้องไปซื้อ ในที่ห่างไกลประมาณ 10-15 ก.ม .
ราคาลำละ 30 บาท เมื่อนำมาจักเป็น ดอกจะได้ประมาณลำละ6-7 ใบ ฉะนั้น แข่งแต่ละใบจะมีต้นทุน 5 บาท
กำไร 9 บาท วันหนึ่ง ๆ แต่ละคนสามารถทำราย ได้ 90-100 บาท นับว่าเป็นรายได้เสริม ที่น่าสนใจว่าการ

ออกไปขายแรงงาน ซึ่งเป็นงานชุมชน แยกแยะ เป็นงานหนักกว่า การสานแข่งใส่ผลไม้ อาชีพสานแข่งใน หมู่บ้านดังกล่าวเป็นที่น่า สนใจเพราะสามารถช่วยกันทำได้ทุกคนใน ครัวเรือน ในฤดูทำนาเมื่อมีเวลาว่างจะ ทำแข่งขายแม่ค้าผลไม้ ส่วนในฤดูแล้ง ช่วงมะเขือเทศออกผลจะมีพ่อค้ามาเร่ง ชื้อบางคนนำเงินมาวางมัดจำไว้ ก่อน รับสินค้า ซึ่งเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนที่น่า ส่งเสริม

การประยุกต์ใช้

แข่งผลไม้ดังกล่าวผลิตกันมาในช่วงประมาณ 15 ปี เมื่อมีการตั้งโรงงานแปรรูปมะเขือเทศกระป๋อง ซึ่งเป็นโรงงานหลวงในอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร เนื่องจากในปัจจุบันแข่งไม้ไผ่ไม่พอ จำหน่ายจึงมี พ่อค้านำแผ่นพลาสติกเส้นเล็ก ๆ คล้ายตอกนำมาจ้างชาวบ้านสานเป็นแข่ง ขณะ เดียวกันก็มีถังพลาสติกถูกส่ง เข้ามาจำหน่าย ให้พ่อค้ารับซื้อมะเขือเทศ ภาชนะรุ่นใหม่สามารถ บรรจุทรงกลมได้ปริมาณมากทั้งนี้เพราะมี ขนาดพอดี สามารถตั้งซ้อนกันได้หลายชั้นโดยไม่ มีปัญหาการล้มคว่ำทำให้ผลไม้เสียหาย ทั้งสะดวกในการ ชั่งน้ำหนักเมื่อถึงโรงงาน

หัตถกรรมการสานแข่งด้วยไม้ไผ่ในวันจะมี ปัญหาจากคู่แข่งมากขึ้น หากผลิตภัณฑ์แข่งพลาสติก ราคาถูก ตอกพลาสติกราคาถูก แข่งไม้ไผ่อาจสูญ ไปตามลำดับ
